

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

מעשר שני - פרק חמישי

משנת רפאל - שסז

אֲתָה עֲשֵׂה מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ, "הַשְּׁקִיפָה מִמְּעוֹן
קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבְרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת
יִשְׂרָאֵל" - בְּבָנִים וּבְבָנוֹת.
"וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ" - בְּטֵל וּמָטָר
וּבְנִלְדוֹת בְּהֵמָה.

"בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב
וּדְבַשׁ" - כְּדֵי שֶׁתִּתֵּן טַעַם בְּפִרוֹת - שִׁיהִיו
הַפִּירוֹת שִׁמְנִים וְעִסִּיִּים וּמְשׁוּבָחִים בְּטַעַמָם, שְׂכַל
מַה שֶׁהָאֶרֶץ יוֹתֵר שִׁמְנָה, טַעַם הַפִּירוֹת מְשׁוּבַח יוֹתֵר:

משנה יד

נאמר (דברים כו, טו): "וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ",
מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים: יִשְׂרָאֵל וּמְמוֹרַיִם מִתּוֹדִים
- אוֹמְרִים וִידוּי מַעֲשֶׂה, שֶׁהֵם בְּכֹלל יוֹרְשֵׁי הָאֶרֶץ,
אָבֵל לֹא גָרִים וְלֹא עֲבָדִים מְשַׁחֲרָרִים, שְׂאִין
לָהֶם חֶלֶק בְּאֶרֶץ וְאִינֵם יֹכֵלִים לומר "הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ".

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵף לֹא כֹהֲנִים וְלוֹיִם, שְׂלֵא

ר' עובדיה מברטנורא

להתודות: יד מכאן אמרו.
מדכתיב ואת האדמה אשר
נתת לנו: יש להם ערי מגרש.
ויכולים להתודות על המעשרות
שמביאין ממגרש הערים שלהן.
והלכה כר": טו יוחנן כ"ג.
שמש בכהונה גדולה אחר
שמעון הצדיק: העביר הודיות
המעשר. לפי שעזרא קנס את
הלוים שלא יתנו להם מעשר,
כשעלה מן הגולה ובני לוי לא
עלו עמו, וצוה שיתנו המעשר
לכהנים. ויוחנן כהן גדול בטל
היודי, כיון שאינו יכול לומר
וגם נתתיו ללוי: בטל את
המעוררים. שהיו הלוים
אומרים בכל יום על הדוכן
עורה למה תישן ה'. אמר
(להם) וכי יש שינה לפני
המקום, עמד ובטלן:

נְטִלוּ חֶלֶק בְּאֶרֶץ.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יֵשׁ לָהֶם עָרֵי מְגֵרָשׁ שֵׁנָאמֵר (במדבר לה, ב): "צוֹ אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנָתַנוּ לְלוֹיִם מִנְּחֵלֶת אֲחֻזָּתָם עָרִים לְשִׁבְתָּ, וּמְגֵרָשׁ לְעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ
לְלוֹיִם", וְלֹכֵן מִתּוֹדִים בַּהֲפִרְשַׁת הַמַּעֲשֵׂרוֹת שִׁמְבִיאִים מִמְּגֵרְשֵׁי הָעָרִים שֵׁלֵהֶם:

משנה טו

יוֹחֲנָן פִּהֵן גְּדוּל* שִׁהִי כֹהֵן גְּדוּל לְאַחַר שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָעֶבְרִי - בֵּיטֵל הַנְּדִיּוֹת
הַמַּעֲשֵׂר - אִמִּירַת וִידוּי מַעֲשֶׂה, לְפִי שִׁכְשַׁעְלָה עֲזָרָא לֹא עָלוּ עִמּוֹ מִבְּנֵי לֵוִי, וְלֹכֵן
קִנְס אֶת הַלוֹיִים שֵׁלֵא יִתְּנוּ לָהֶם מַעֲשֶׂה, וְצִוּוּהוּ שִׁתְּנוּ הַמַּעֲשֶׂה לְכֹהֲנִים. וְיוֹחֲנָן כֹּהֵן
גְּדוּל בֵּיטֵל הַיִּדוּי, כִּיֹּן שֵׁאִינוּ יֹכֵל לומר "וגם נתתיו ללוי". אֵף הוּא בְּטֵל אֶת
הַמְּעוֹרָרִים - שִׁהִיו אוֹמְרִים עַל הַדּוּכָן בְּכֹל יוֹם (תהילים מד, כד): "עוֹרָה
לָמָּה תִישָׁן ה'", אִמֵר לָהֶם: וְכִי יֵשׁ שִׁינָה לְפָנֵי הַמְּקוֹם? וְהָרִי נֹאמֵר (תהילים קכא, ד):

יוחנן כהן גדול

יוחנן כהן גדול שימש ככהן גדול בבית המקדש שמונים שנה (יומא ט, א) בתקופת הזוגות, סביב זמנם של
יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. מוזכר במשנה שלוש פעמים. בגמרא ברכות (כט, א) אמרו: אל תאמן
בעצמך עד יום מותך, שהרי יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה שמונים שנה, ולבסוף נעשה צדוקי.

ר' עובדיה מברטנורא את הנוקפים. שהיו משרטין לעגל של קרבן בין קרניו כדי שיפול לו דם בעיניו כדי שלא יראה ויהיה נוח לכפתו ולשחטו. ועמד הוא ובטלו, שנראה כבעל מום והתקין להם טבעות בקרקע להכניס צואר הבהמה לתוכה. נוקפים, מכין, ודוגמתו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה [חולין דף ז]: היה פטיש מכה בירושלים. חרשי נחושת וברזל היו מכין בפטיש לעשות מלאכת האבד שהיא מותרת במועד. ועמד הוא ובטלם, משום דאושא מלתא טובא ואיכא זלזול מועד: ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. שהוא אמר לבני דורו כשם שתרומה גדולה עון מיתה כך תרומת מעשר וטבל עון מיתה. ותקן שיוציאו מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני בלבד, ולא יוציאו ממנו מעשר ראשון ולא מעשר עני, שיכולים לומר ללוי או לעני הביא ראייה שהוא טבל וטול. ומתקנה זו ואילך הלוקח פירות מן השוק לא היה שואל אם הם מתוקנים אם לאו, אלא מיד מפריש מהן תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר, שכל הלוקח פירות מעם הארץ הם בחזקת דמאי:

"הֲנֵה לֹא יָנוּם וְלֹא יִשָּׁן! וְאֵת מַעֲשֵׂה הַנוֹקְפִים - שהיו מכים לעגל של קרבן בין קרניו ושורטים בו שריטות, כדי שיפול לו דם בעיניו ויתבלבל, וכך יהיה נוח לכפתו לשחטו. וביטל דבר זה, כיון שנראה כהטלת מום.

וְעַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ שֶׁל בַּעֲלֵי מֵלֶאכֶה מְכָה בִירוּשָׁלַיִם בחולו של מועד במלאכת דבר האבד, שהיא מותרת במועד, והוא ביטל מלהשמיע קול בפטיש מפני שהקול נשמע למרחוק, ויש בזה זלזול המועד.

וּבִימָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לְשֹׁאֵל עַל הַדְּמָאֵי - לא היה צריך לשאול אם הפירות שלוקח מחברו הם דמאי או לא, לפי שתיקן שלא יפרישו מן הדמאי אלא תרומת מעשר ומעשר שני בלבד, והלוקח פירות מן השוק לא שאל אם הפירות מתוקנים או לא, אלא הפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני, ואכל את השאר²⁵:

סליק מסכת מעשר שני

סדר זרעים

מסכת חלה

עם פירוש רבי עובדיה מברטנורא

עם פירוש משנת רפאל

לרבי רפאל בן משה פרנסיס זצ"ל

בו יבוארו

פשט המשנה, הרחבות מהגמרא וקורות חיי התנאים

מסכת חלה היא המסכת התשיעית בסדר זרעים. את החלה מפרישים מן העיסה הנעשית מאחד מחמשת מיני דגן: החיטים, השעורים, הכוסמין, שבולת שועל והשיפון. והטעם לכך הוא ממה שנאמר (במדבר טו, יט - כ): "וְהָיָה בְּאֲכֹלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה. רֹאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם חֲלָה תָרִימוּ תְרוּמָה כְּתוּמָת גֶּחַן כֵּן תָרִימוּ אֹתָהּ". ואין קרוי לחם אלא פת הנעשית מחמשת המינים הללו.

בדומה לתרומה, אין לחלה שיעור מדאורייתא, אבל חכמים אמרו שצריך להפריש חלה כדי מתנה לכהן, שנאמר (שם שם, כא) "מִרְאֵשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְרוּמָה, לְדֹרֹתֵיכֶם", ושיעורה 1 מ-24 בעיסה, ונחתום העושה עיסתו למכור בשוק והיא מרובה, מפריש 1 מ-48.

אין חייבים להפריש חלה אלא בארץ ישראל, שנאמר: "וְהָיָה בְּאֲכֹלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ", אבל חכמים תיקנו להפריש חלה גם בחוצה לארץ כדי שלא תישכח תורת חלה מישראל. במסכת זו ארבעה פרקים אשר עוסקים בפרטי ההלכות של הפרשת חלה לכהנים.

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

שמות פרקי המסכת

1. חמשה דברים שעא
2. פירות חוצה לארץ שעו
3. אוכלין עראי שפא
4. שתי נשים שפה

מחנה רפאל • משנת רפאל • השנת רפאל

פרק ראשון

אלו דברים חייבים בחלה

משנה א

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים - מיני דגן **חֵיבִין בַּחֲלָה**: **הַחֲטִיִּם**, **וְהַשְּׁעוּרִים**, **וְהַפֶּסְטָוּ, וְשֶׁבֶלֶת שׁוּעָל, וְשִׁיפּוּן**.
הָרִי אֵלּוּ חֵיבִין בַּחֲלָה, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה להשלים לשיעור עיסה החייבת בחלה, **וְאֶסוּרִין** חמשת המינים הללו **בְּחֵדֶשׁ** היינו, אסור לאכול מתבואה חדשה **מִלְפָּנֵי הַפֶּסַח** עד שיביאו את העומר לפניהם, **וּמִלְקָצוֹר** אותם **מִלְפָּנֵי קְצִירַת הָעֹמֶר**.
וְאִם הִשְׁרִישׁוּ בארץ המינים הללו **קֹדֶם לְעֹמֶר** - קצירת העומר **מִתִּירָן** לקצרו. **וְאִם לָאוּ** - שהשרישו אחרי קצירת העומר - **אֶסוּרִין** בקצירה **עַד שְׂיָבֹא הָעֹמֶר הַבָּא** של שנה הבאה:

משנה ב

הָאוֹכֵל מֵהֶם - מחמשת המינים הללו **פְּזִית מִצָּה** **בַּפֶּסַח** בליל הסדר - **יֵצֵא יָדֵי חוּבְתוֹ** של אכילת מצה.

אפילו מין בשאינו מינו, אבל אם לא נלושו יחד אלא שאחר כך היו נוגעין העיסות זו בזו, מין במינו מצטרפין, שלא במינו אין מצטרפין: ואסורים בהדש. דכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, וגמרינן לחם לחם מפסח: ומלקצור מלפני הפסח. שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר, דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הנקצרים, ואתיא ראשית ראשית מחלה, כתיב התם (במדבר טו) ראשית עריסותיכם, וכתוב הכא ראשית קצירכם, מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: ואם השרישו. אחד מחמשת המינים הללו, קודם קצירת העומר: העומר מתירן. ומותר לקצרו אחר קצירת העומר, דכתיב (שמות כג) אשר תזרע בשדה, משעה שנזרע ונשרש בשדה: ואם לאו. שלא השרישו אלא אחר קצירת העומר: אסורים עד שיבא עומר הבא. של שנה הבאה: **ב יצא ידי חובתו**. דכתיב

ביאורים והרחבות

1. מאיזה מיני דגן חייבים בחלה? נאמר לחם בפסח (דברים טז, ג): "מצות לחם עוני", ונאמר לחם בחלה (במדבר טו, יט): "והיה באכלכם מלחם הארץ", **מה לחם האמור בפסח דבר הבא לידי חמוץ, אף לחם האמור בחלה דבר הבא לידי חמוץ**, ואין לך בא לידי חמוץ אלא אלו חמשת המינים בלבד.

2. כתב הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות (י, ב): כל אחד מחמשה מיני תבואה בלבד אסור לאכול מהחדש שלו קודם שיקרב העומר בט"ז בניסן שנאמר "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו", וכל האוכל כזית חדש קודם הקרבת העומר לוקה מן התורה, בכל מקום ובכל זמן, בין בארץ בין

ר' עובדיה מברטנורא

א א חמשה דברים חייבים בחלה. דגמרינן חלה מפסח, נאמר בפסח מצות לחם עוני (דברים טו) ונאמר לחם בחלה והיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו) מה לחם האמור בפסח דבר הבא לידי חמוץ אף לחם האמור בחלה דבר הבא לידי חמוץ. ואין לך בא לידי חמוץ אלא אלו חמשת המינים בלבד: ומצטרפין זה עם זה. להשלים שיעור העיסה החייבת בחלה. ולא שיצטרפו כולן יחד, דמין בשאינו מינו אינו מצטרף, כדתנן לקמן ריש פ"ד, אלא החטים מצטרפים עם הכוסמין בלבד מפני שהם מינו, והשעורים מצטרפים עם הכל חוץ מן החטין, ואע"ג דכוסמין מין חטין הם, לאו מין חטין דוקא אלא מין שעורים ואף מין חטים, ומצטרפין עם החטים והשעורים. ובירושלמי משמע דאם נלושו יחד מצטרפין

אפילו מין בשאינו מינו, אבל אם לא נלושו יחד אלא שאחר כך היו נוגעין העיסות זו בזו, מין במינו מצטרפין, שלא במינו אין מצטרפין: ואסורים בהדש. דכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, וגמרינן לחם לחם מפסח: ומלקצור מלפני הפסח. שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר, דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הנקצרים, ואתיא ראשית ראשית מחלה, כתיב התם (במדבר טו) ראשית עריסותיכם, וכתוב הכא ראשית קצירכם, מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: ואם השרישו. אחד מחמשת המינים הללו, קודם קצירת העומר: העומר מתירן. ומותר לקצרו אחר קצירת העומר, דכתיב (שמות כג) אשר תזרע בשדה, משעה שנזרע ונשרש בשדה: ואם לאו. שלא השרישו אלא אחר קצירת העומר: אסורים עד שיבא עומר הבא. של שנה הבאה: **ב יצא ידי חובתו**. דכתיב